

BAROMETER

GEBASEERD OP DE **ECONOMISCHE BAROMETER**, KWARTAALONDERZOEK ONDER LEDEN VAN
KONINKLIJKE METAALUNIE NAAR DE ECONOMISCHE STAND VAN HET MKB-METAAL

Uitdagende tijden

Europa lijkt goed te herstellen van de gevolgen van het coronavirus, maar het probleem is in vele andere landen nog levensgroot aanwezig. En dat heeft een grote impact op de wereldeconomie. Ook in deze Barometer over het derde kwartaal van 2021 zien we weer een aantal bestaande en nieuwe uitdagingen voor ondernemers: materiaaltekorten, hoge grondstofprijzen, verstoorde leverketens, sterk stijgende energieprijzen, en last but not least, worden voor ondernemers belangrijke (politieke) beslissingen niet genomen omdat er nog steeds geen nieuwe regering is. Ondanks al die uitdagingen houden onze ondernemers het hoofd boven water.

In het derde kwartaal is de groei van de binnenlandse orderpositie afgenomen en die van de buitenlandse orderpositie tot stilstand gekomen. Maar onze ervaring is echter dat dit voor het derde kwartaal, waarin de zomervakantie valt, niet ongebruikelijk is. De verwachtingen voor het vierde kwartaal zijn iets minder positief dan voor het derde kwartaal. Er bekruipt mij een onbestemd gevoel. Het personeelstekort is een onderwerp waar we al jaren mee te maken hebben. Ik ben bang dat we dat ook niet snel kunnen veranderen. In steeds meer sectoren zie je de

tekorten ontstaan en de demografische ontwikkeling is niet gunstig. Maar al enkele jaren blijkt dat de groei van de arbeidsproductiviteit in Nederland en dus ook in de mkb-maakindustrie achterblijft, terwijl onze Barometer aantoont dat de investeringsbereidheid nauwelijks stijgt. Dat is een gevaarlijke cocktail.

Die broodnodige stijging van de arbeidsproductiviteit zal toch echt moeten komen uit drie factoren: een betere beheersing van de processen door te investeren in mensen (opleidingen) en machines. Daarnaast is het de vraag of ondernemers wel voldoende in staat zijn de gestegen prijzen door te berekenen. Als ze daar onvoldoende toe in staat zijn, zal dat de winstgevendheid negatief beïnvloeden. De stijgende prijzen, die we momenteel zeker niet alleen in de energiemarkt zien, zouden wel eens kunnen leiden tot een periode met een duidelijk hogere inflatie. En dat zou weer gevolgen kunnen hebben voor de rente, waardoor de investeringsbereidheid ook niet positief wordt beïnvloed. Kortom, het worden uitdagende tijden voor de ondernemers in onze sector.

Tot slot: dit was de laatste column van mij op deze plek. Per 1 oktober jl. heb ik om persoonlijke redenen

mijn functie als directeur Organisatie neergelegd. Ik blijf nog actief voor Metaalunie en haar leden in een andere rol. Als bestuurder bij het Pensioenfonds PMT en als commissaris bij onze deelnemingen Mevas en KMU Verzekeringen. En ik kan u verzekeren, dat ik zeker ook middels de Economische Barometers het wel en wee van deze prachtige sector blijf volgen! Ik wens u veel succes bij het aangaan van de vele uitdagingen die u als ondernemer wachten.

**Bert Jaarsma, directeur Organisatie
Koninklijke Metaalunie**

1

**SCHAARSTE GRONDSTOFFEN
BLIJFT EEN PROBLEEM**

2

**PERSONEELSTEKORT
STERKER VOELBAAR**

PERSONEELSTEKORT STEEDS STERKER VOELBAAR

GRONDSTOFFENSCHAARSTE BLIJFT EEN PROBLEEM

Heel Nederland herstelt van de gevolgen van het coronavirus, zo ook de mkb-maakindustrie. In het eerste kwartaal van dit jaar herstelde de binnenlandse orderpositie. In het tweede kwartaal volgde, zij het iets voorzigtiger, de buitenlandse orderpositie. In het derde kwartaal is de groei van de binnenlandse orderpositie afgenomen en die van de buitenlandse orderpositie zelfs tot stilstand gekomen. Maar dit is voor het derde kwartaal, het kwartaal waarin de zomervakantie valt, niet ongebruikelijk.

Anderzijds zijn de verwachtingen voor het vierde kwartaal over het algemeen weer iets minder positief dan dat deze voor het derde kwartaal waren. Uitdagingen voor de sector liggen ook in het derde kwartaal vooral op het gebied van beschikbaarheid van personeel en materialen en de hoge grondstofprijzen. Dit zijn de belangrijkste uitkomsten uit de Koninklijke

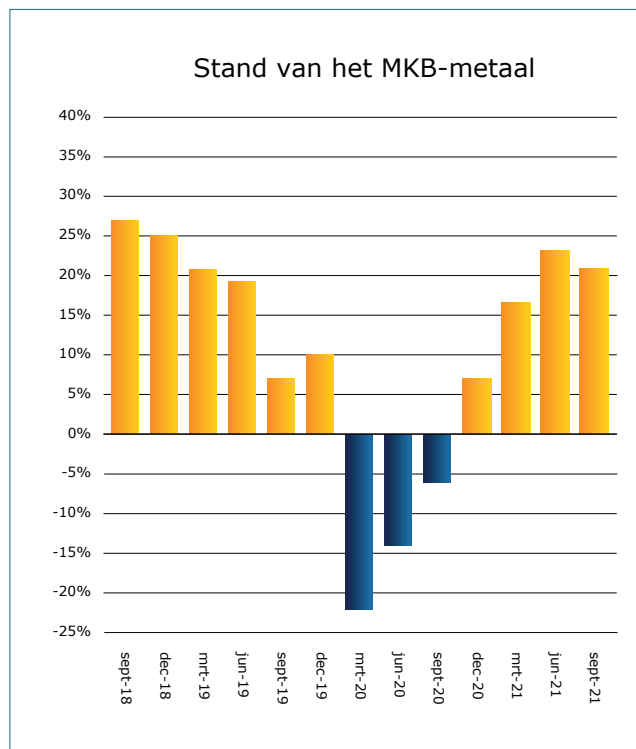
Metaalunie Economische Barometer van de mkb-maakindustrie over het derde kwartaal van 2021.

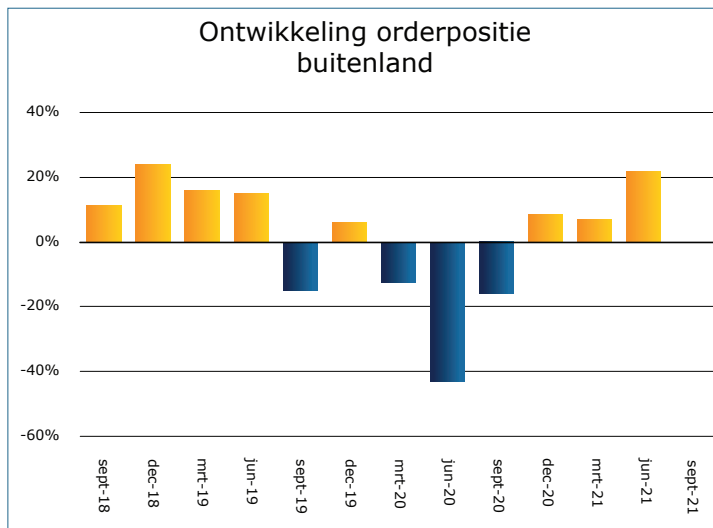
Orderpositie binnenland

Het herstel van de binnenlandse orderpositie in de eerste helft van 2021, zet zich in het derde kwartaal in een lagere versnelling voort. Zoals gebruikelijk in het derde kwartaal is de ontwikkeling van de orderpositie als gevolg van

de zomervakantie minder sterk dan in vorige kwartalen. Bij een derde van de respondenten is de orderpositie binnenland verbeterd ten opzichte van het vorige kwartaal, terwijl deze bij 20% van de bedrijven verslechterde. Onder de verspaners zijn de meeste bedrijven waarbij de portefeuille toenam (56%), terwijl onder de onderhoudsbedrijven bij slechts 33% van de bedrijven de orderpositie toenam.

De waardering van de binnenlandse orderpositie is in het derde kwartaal weer wat positiever dan in het voorliggende kwartaal. 57% van de bedrijven geeft aan tevreden te zijn over de binnenlandse orderpositie, terwijl 8% aangeeft hierover ontevreden te zijn. Dit was in het tweede kwartaal respectievelijk 46% en 12%. Het meest positief zijn de toeleveranciers aan de bouw. De verwachtingen van de binnenlandse orderpositie voor het vierde kwartaal zijn weer positiever dan in voorgaande kwartalen. 35% van de

bedrijven verwacht een groei van de orderpositie, terwijl 6% een afname verwacht. Terwijl de aan de bouw toeleverende bedrijven tevreden zijn over de orderpositie, zijn de verwachtingen in deze sector voor het vierde kwartaal minder positief. De gemiddelde orderportefeuille in weken is ook in het derde kwartaal toegenomen met een week ten opzichte van het vorige kwartaal en bedraagt nu gemiddeld 11,9 weken.

Orderpositie buitenland

Van de bedrijven geeft de helft aan te exporteren, 9% exporteert tot 10% van hun omzet en 35% exporteert meer dan 10% van de omzet. Van de bedrijven die meer dan 10% van hun omzet exporteren, is het exportaandeel van de omzet gemiddeld bijna 40%. De meeste exporterende bedrijven zijn actief in de machinebouw, de metaalwarenfabricage en de verspaning. Terwijl de binnenlandse orderpositie in het derde kwartaal nog groeide ten opzichte van het tweede kwartaal, is deze voor de buitenlandse orderpositie tot stilstand

is toegenomen, zijn de verspaners terwijl de bedrijven met een afname van de buitenlandse orderpositie vooral metaalwarenbedrijven zijn. De vraag aan de deelnemers over hun waardering van de orderpositie buitenland is op een zelfde, wat zuinige, manier beantwoord als in het tweede kwartaal. Een derde deel van de exporterende ondernemers is tevreden over de orderpositie, terwijl 15% ontevreden is.

Exportportefeuille

Voor het vierde kwartaal van dit jaar wordt ook een hele voorzichtige toename van de exportportefeuille verwacht. Minder dan een kwart van de exporteurs verwacht een groei

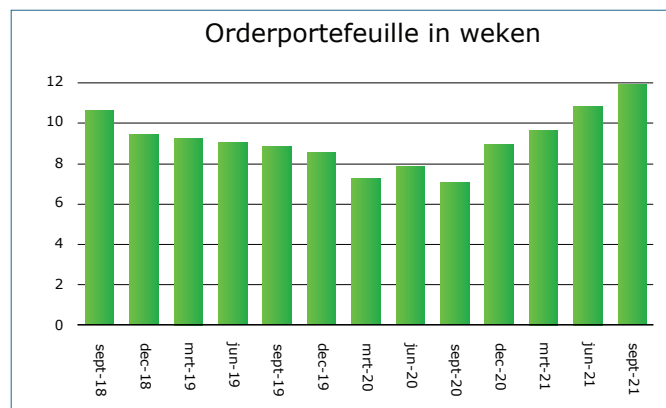
gekomen. Bijna 25% van de exporterende ondernemers heeft een grotere orderpositie dan in het tweede kwartaal. Een zelfde aantal ondernemers meldt dat deze juist kleiner is. De meeste bedrijven waarbij de exportpositie

van de buitenlandse orderpositie, terwijl 11% verwacht dat deze zal afnemen. Hierbij zijn de metaalwarenbedrijven juist weer positiever dan gemiddeld in de mkb-maakindustrie.

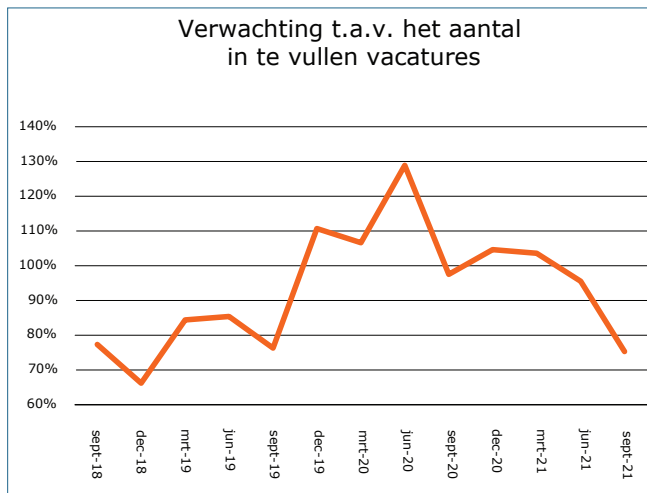
Prijzen en beschikbaarheid materialen

Net als in het tweede kwartaal verhoogde in het derde kwartaal zes op de tien bedrijven hun verkoopprijzen. Ook nu weer zijn de verschillen tussen sectoren groot. De meeste bedrijven die de verkoopprijs verhoogden, zijn aan de bouw toeleverende bedrijven en de metaalwarenbedrijven. Dit zijn niet toevallig bedrijven met een hogere inkoopcomponent grondstoffen. Van de 60% bedrijven die de verkoopprijs verhoogde zegt 40% dat dit niet voldoende is om de gestegen grondstofprijzen te compenseren. Twee derde van de respondenten heeft in het derde kwartaal te maken gehad met materialen die niet leverbaar waren.

Bij de respondenten van deze Economische Barometer werken gemiddeld 17,5 mensen, 15,6 medewerkers met een vast contract en 1,9 met een flexibel contract. Het aandeel bedrijven met meer mensen in vaste dienst ontwikkelt zich in 2021 vrij constant. 18% van de bedrijven heeft meer vaste medewerkers in dienst, terwijl 10% aangeeft minder vaste mensen in dienst

te hebben. Vooral veel verspanende bedrijven hebben meer medewerkers in vaste dienst. Voor ingeleend personeel geldt dat dit per saldo bijna gelijk gebleven is. Bij 11%

nam het aantal mensen op een flexibel contract toe, terwijl dit bij 10% van de bedrijven afnam.

Het aandeel vacatures blijft hoog, de helft van de mkb-maakindustriebedrijven heeft medio 2021 tenminste een vacature uitstaan. Gemiddeld hebben de bedrijven met vacatures 1,9 vacatures openstaan. Afgezet tegen alle medewerkers hebben de Metaalunieleden gemiddeld voor 5,5% van het personeelsbestand aan vacatures openstaan. Een jaar geleden lag dit percentage nog op 2,9%. Dat het aantrekken van personeel moeilijker wordt, blijkt uit het afnemende aandeel vacatures dat men verwacht in te vullen. Van alle openstaande vacatures verwachten de ondernemers het komende halfjaar 76% in te kunnen vullen. Een jaar geleden was dit nog bijna 100%.

Bedrijfsresultaat

Na enkele kwartalen van stagnatie neemt de winstgevendheid in de

mkb-maakindustrie weer wat toe. Net als bij de ontwikkeling van de orderpositie is ook de ontwikkeling van het bedrijfsresultaat in het derde kwartaal minder positief dan de voorliggende kwartalen. Dat wordt mede veroorzaakt door een lagere productie tijdens de zomervakantie terwijl de meeste kosten

gewoon doorlopen. 21% van de bedrijven geeft aan een beter bedrijfsresultaat te hebben behaald dan in het tweede kwartaal, terwijl dit bij 22% van de deelnemers aan de enquête slechter was. De waardering van het bedrijfsresultaat is daarentegen wat toegenomen ten opzichte van het vorige kwartaal. 50% procent van de bedrijven is tevreden, terwijl 8% aangeeft ontevreden te zijn over het bedrijfsresultaat. Toeleveranciers aan de bouw en de machinebouwers kennen het hoogst aantal positieve waarderingen.

Het verwachte bedrijfsresultaat voor het vierde

kwartaal van 2021 is bescheiden. Net als voor het derde kwartaal geeft per saldo 13% aan voor het komende kwartaal een beter bedrijfsresultaat te verwachten. Het meest optimistisch zijn de machinebouwers en de metaalwarenbedrijven. De ontwikkeling van de winst is, na drie kwartalen stabiel te zijn geweest, in het derde kwartaal toegenomen. Bijna twee derde van de bedrijven maakt winst, een kwart draait quitte en nog 8% draait met verlies. Onder de machinebouwers en metaalwarenbedrijven maakt meer dan driekwart van de bedrijven winst.

Investeringsbereidheid

De investeringsbereidheid blijft in 2021 nog op een relatief laag niveau. 20% van de ondernemers verwacht het komende halfjaar meer in machines te gaan investeren, 30% minder en 50% net zo veel als het afgelopen halfjaar.

Bbl-studenten

In deze Economische Barometer is een extra vraag opgenomen over bbl-studenten. Gevraagd is naar het aantal bbl-studenten in het vorige schooljaar en het huidige schooljaar. In het schooljaar 2020-2021 heeft 38% van

de bedrijven gemiddeld 1,7 bbl'ers in dienst gehad. Voor het huidige schooljaar 2021-2022 gelden nagenoeg dezelfde aantallen namelijk 36% van de bedrijven hebben gemiddeld 1,7 bbl'ers aan het werk. Voor beide schooljaren geldt dat de meest bbl'ers een opleidingsplek vonden bij las- en constructiebedrijven en onderhoudsbedrijven.

